

อิทธิพลของความคาดหวังต่อความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อ
การท่องเที่ยวเชิงศิลปะ กรณีศึกษา: หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

The Influence of Expectations on Mental Well-being Satisfaction among Thai Tourists
toward Art Tourism: A Case Study of Bangkok Art and Culture Centre (BACC)

นัชชา บุญลอย¹

พลอยแก้ว พิธแสง¹

สวรรณยา แก้วสุทธา¹

รลิตา สีนาง¹

อัญมณี ปรีชาชาญ¹

ทัศตะวัน ด่วนตระกูลศิลป์²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับความคาดหวังต่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปะของนักท่องเที่ยวชาวไทย (2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวเชิงศิลปะ (3) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของความคาดหวังที่มีต่อความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย และ (4) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวตามลักษณะประชากรศาสตร์ ณ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 400 คน ที่สุ่มเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05

ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีระดับความคาดหวังและความพึงพอใจด้านสุขภาพใจในระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในมิติของหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ทั้งนี้ ความคาดหวังมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับความพึงพอใจ ($r = 0.814$, $p < 0.001$) และสามารถอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจได้ถึงร้อยละ 64.1 ($R^2 = 0.641$) จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่าปัจจัยด้านเพศ รายได้ และระดับการศึกษา ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่อายุ อาชีพ และความถี่ในการท่องเที่ยวไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของศิลปะในการส่งเสริมสุขภาวะทางใจ และชี้ให้เห็นว่า “ความคาดหวังในเชิงบวก” คือปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพประสบการณ์และส่งเสริมสุขภาพใจที่ควรนำมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงศิลปะให้ตอบโจทย์กลุ่มนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงศิลปะ ความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ความพึงพอใจด้านสุขภาพใจ สุขภาพใจ
หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² อาจารย์ประจำสาขาท่องเที่ยว คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Abstract

This study aimed to (1) examine the level of expectation toward art tourism among Thai tourists, (2) investigate the level of mental well-being satisfaction of Thai tourists participating in art tourism activities, (3) analyze the influence of expectation on mental well-being satisfaction, and (4) compare mental well-being satisfaction based on demographic characteristics. The research was conducted at the Bangkok Art and Culture Centre (BACC).

The sample group consisted of 400 Thai tourists selected through accidental sampling. A questionnaire was used as the main research instrument. The data were analyzed using descriptive statistics, one-way analysis of variance (One-way ANOVA), Pearson correlation analysis, and simple linear regression, with the significance level set at .05.

The results showed that the tourists exhibited relatively high levels of expectation and satisfaction regarding mental well-being, particularly in the aspect of “spiritual anchoring.” A strong positive correlation was found between expectation and mental well-being satisfaction ($r = 0.814$, $p < 0.001$), and expectation was able to explain 64.1% of the variance in satisfaction ($R^2 = 0.641$). The results of the ANOVA revealed statistically significant differences in mental well-being satisfaction based on gender, income, and education, while age, occupation, and travel frequency did not show significant differences.

The findings of this study highlight the role of art in promoting mental well-being and indicate that positive expectation is a key factor in enhancing the quality of experience. It should be integrated into the design of art tourism activities to effectively and sustainably meet the needs of diverse tourist groups.

Keywords: Art Tourism, Tourist Expectations, Mental Well-being Satisfaction, Psychological Health, Bangkok Art and Culture Centre (BACC)

บทนำ

ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวถือเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคมโลก ไม่เพียงแต่มีบทบาทในเชิงเศรษฐกิจ แต่ยังส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของผู้คน ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ การเดินทางท่องเที่ยวมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวจึงถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้คนสามารถผ่อนคลายและฟื้นฟูตัวเองจากความเครียดในชีวิตประจำวัน (United Nations World Tourism Organization [UNWTO], 2022) โดยเฉพาะในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สถานการณ์ส่งผลกระทบต่อสุขภาวะจิตใจของผู้คนในวงกว้าง โดยมีรายงานจากองค์การอนามัยโลก (WHO) ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2566 มีผู้ป่วยจิตเวชในประเทศไทยเข้ารับบริการสูงถึง 2.9 ล้านคน และคาดว่าจำนวนผู้มีปัญหาสุขภาพจิตจริงอาจสูงถึง 10 ล้านคน (ประชาชาติธุรกิจ, 2566)

การท่องเที่ยวเชิงศิลปะ (Art Tourism) เป็นทางเลือกหนึ่งที่ส่งผลดีต่อสุขภาพจิตของผู้เข้าร่วม โดยการได้สัมผัสศิลปะในหลากหลายรูปแบบ เช่น การเยี่ยมชมหอศิลป์ นิทรรศการศิลปะ การเสวนาทางวัฒนธรรม หรือกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ ล้วนมีส่วนช่วยเสริมสร้างความสงบภายในจิตใจ กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และสร้างความรู้สึกร่วมกับตนเองและสังคม (Richards, 2018; Stickley et al., 2018b)

หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (Bangkok Art and Culture Centre: BACC) ถือเป็นศูนย์กลางทางศิลปะร่วมสมัยที่มีบทบาทสำคัญต่อการเข้าถึงศิลปะของประชาชนในเมืองหลวง โดยมีสถิติผู้เข้าชมรวมมากกว่า 1,000,000 คนต่อปีอย่างต่อเนื่อง และในปี พ.ศ. 2567 มีจำนวนผู้เยี่ยมชมสะสมทั้งปีถึง 1,629,698 คน (ส่วนวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว, 2567) ภายในพื้นที่ของหอศิลป์มีทั้งนิทรรศการศิลปะหมุนเวียน การแสดงดนตรี ภาพยนตร์ เวิร์กช็อป และกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่สามารถสร้างประสบการณ์เชิงบวกให้กับผู้เข้าชมได้อย่างหลากหลาย ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงศิลปะจึงถือเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ช่วยส่งผลดีต่อประสบการณ์ทางจิตใจ

จากแนวคิดด้านสุขภาพใจ (Mental Well-being) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ อารมณ์เชิงบวก, สัมพันธภาพที่ดี, หลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และการเห็นคุณค่าในตนเอง (ธีระภัทรา เอกผายสวัสดิ์ และคณะ, 2566) พบว่าศิลปะสามารถส่งเสริมทั้ง 4 ด้านดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ยังมีงานวิจัยจำนวนน้อยที่ศึกษาโดยตรงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีความคาดหวังต่อประสบการณ์ทางศิลปะ กับระดับความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในบริบทของศิลปะเมืองหลวง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง "อิทธิพลของความคาดหวังต่อความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปะ กรณีศึกษา: หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร" โดยมุ่งวิเคราะห์ว่าความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวไทยมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจด้านสุขภาพใจหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนากิจกรรมและเป็นแนวทางด้านการท่องเที่ยวเชิงศิลปะให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่สามารถตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดของนักท่องเที่ยวชาวไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคาดหวังต่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปะของนักท่องเที่ยวชาวไทย
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวเชิงศิลปะ
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของความคาดหวังที่มีต่อความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย
4. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวตามลักษณะประชากรศาสตร์

สมมุติฐานของการวิจัย

H1: ความคาดหวังต่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปะมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

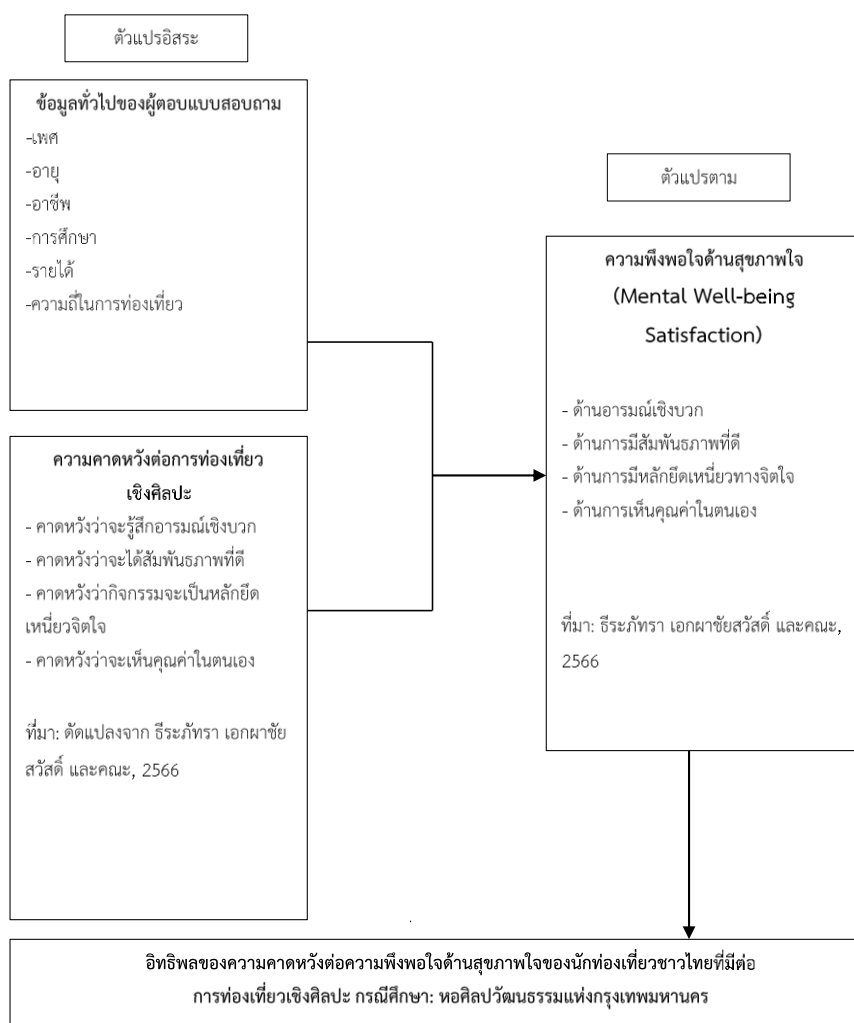
ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยมุ่งเน้นศึกษาตัวแปรหลัก 2 ประเภท ได้แก่
 - 1.1 ความคาดหวังต่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปะ ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์จริงก่อนการท่องเที่ยวเชิงศิลปะ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ (1) ความคาดหวังด้านอารมณ์เชิงบวก (2) ความคาดหวังด้านการมีสัมพันธภาพที่ดี (3) ความคาดหวังด้านหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ (4) ความคาดหวังด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - 1.2 ความพึงพอใจด้านสุขภาพใจ ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์จริงหลังการท่องเที่ยวเชิงศิลปะ โดยใช้กรอบมิติเดียวกันทั้ง 4 ด้านเช่นกัน นอกจากนี้ยังศึกษาความแตกต่างของระดับความพึงพอใจด้านสุขภาพใจตามลักษณะประชากรศาสตร์ เช่น เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ และความถี่ในการท่องเที่ยว

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (Bangkok Art and Culture Centre: BACC) ซึ่งตั้งอยู่ใจกลางกรุงเทพฯ เป็นหอศิลป์ที่มีการแสดงผลงานและเก็บรักษาสภาพงานศิลปะมากมาย ทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีการจัดกิจกรรมทางศิลปะร่วมสมัยอย่างต่อเนื่อง

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้าท่องเที่ยว ณ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2566 - กันยายน 2567 รวมทั้งสิ้น 1,629,698 คน (ส่วนวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว, 2567) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยกำหนดขึ้นโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ซึ่งกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 ซึ่งทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 400 คน ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความพร้อมในการตอบแบบสอบถาม ณ สถานที่เก็บข้อมูลจริง โดยจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จำนวน 400 คน ถือว่าเพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ

กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: คณะผู้วิจัย (2568)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังต่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปปะกับความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย “ความคาดหวังในเชิงบวกหรือลบ” เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพประสบการณ์และส่งเสริมสุขภาพใจ โดยการวิจัยนี้ใช้เครื่องมือแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยว หนุ่ศิลปวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย (BACC) กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งถือว่าเพียงพอต่อการวิเคราะห์ทางสถิติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลัก โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2: ความคาดหวังต่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปปะ (จำนวน 12 ข้อคำถามย่อย ครอบคลุม 4 มิติ)

ตอนที่ 3: ความพึงพอใจด้านสุขภาพใจจากการท่องเที่ยวเชิงศิลปปะ (จำนวน 12 ข้อคำถามย่อย ครอบคลุม 4 มิติ)

แบบสอบถามในตอนทั้ง 2 และ 3 เป็นแบบสอบถามแบบวัดประเมินค่า ซึ่งแบบสอบถามใช้แนวคิดของ Likert ลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557) โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (5-point Likert Scale) ตั้งแต่ 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด ถึง 5 = เห็นด้วยมากที่สุด และข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended)

3. ขั้นตอนการวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 นำข้อมูลที่ไ้จากการค้นคว้ามาสร้างเป็นเครื่องมือ คือ แบบสอบถาม

3.3 ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องทั้งฉบับ สมบูรณ์อยู่ที่ 0.74 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ด้านเนื้อหา โดยพิจารณาข้อเสนอแนะในบางประเด็น นำมาปรับปรุง ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try Out)

3.4 นำแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ได้ ไปทดลองใช้ (Try Out)

3.5 จากการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งสองส่วน (ความคาดหวังและสุขภาพใจ) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ตามกระบวนการวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha) (สิทธิ์ ชีรสรณ์, 2550) ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 0.95

4. การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถาม Questionnaire โดยการเข้าพื้นที่ (ภายใต้การขออนุญาตจากหน่วยงาน) ระยะเวลาการเก็บข้อมูลใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์ ในช่วงเวลา 10.00 – 19.00 น. ทุกวันอังคาร - วันอาทิตย์ ระหว่างวันที่ 27 มีนาคม – 11 เมษายน พ.ศ. 2568 โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในวันจันทร์งดการเก็บข้อมูลเนื่องจากทางหอศิลปฯ ได้ปิดการให้บริการ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง และทำการแปลงข้อมูลเข้ารหัส และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS โดยมีการกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตลอดการวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ลำดับชั้น ตามกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อให้สามารถตอบวัตถุประสงค์ได้อย่างครบถ้วน

5.1 ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อสรุปข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ อาชีพ การศึกษา และความถี่ในการท่องเที่ยว โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage) นอกจากนี้ ยังวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของตัวแปรหลัก ได้แก่ ความคาดหวังต่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปะ และความพึงพอใจด้านสุขภาพใจ ทั้งในภาพรวมและแยกตาม มิติย่อย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์เชิงบวก ด้านสัมพันธภาพที่ดี ด้านหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง

5.2 ทดสอบความแตกต่างของความพึงพอใจด้านสุขภาพใจตามลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่าง ๆ หากพบว่า ค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.) มีค่าน้อยกว่า 0.05 จะดำเนินการวิเคราะห์เพิ่มเติมด้วยการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (Post Hoc Test) ด้วยวิธีของ LSD (Least Significant Difference) เนื่องจากจำนวนกลุ่มตัวแปรไม่มากและค่า F-test แสดงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูง และใช้ Tukey HSD ในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

5.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) เพื่อทำการประเมินทิศทางและระดับของความสัมพันธ์ระหว่าง “ความคาดหวังต่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปะ” กับ “ความพึงพอใจด้านสุขภาพใจ” โดยพิจารณาค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติร่วมด้วย

5.4 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของความคาดหวังต่อความพึงพอใจด้านสุขภาพใจ โดยกำหนดให้ “ความคาดหวังต่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปะ” เป็นตัวแปรอิสระ และ “ความพึงพอใจด้านสุขภาพใจ” เป็นตัวแปรตาม การวิเคราะห์นี้สามารถช่วยอธิบายว่าความคาดหวังสามารถทำนายผลลัพธ์ด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (B), ค่า t และค่า R^2 เพื่อแสดงระดับการอธิบายความแปรปรวนของข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวเชิงศิลปะ ณ หอศิลปะวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 400 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 58.50 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 26.75 และ LGBTQAI+ จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14.75 อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21-30 ปี จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 63.75 รองลงมาคืออายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 24 ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาคือพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 21.80 ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบปริญญาตรีจำนวน 265 คน คิดเป็นร้อยละ 66.30 รองลงมาคือต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50 รายได้ต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.30 รองลงมาอยู่ที่ 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.80 และส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยว 1-2 ครั้งต่อปี เป็นจำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 41 รองลงมาคือ 2-3 ครั้งต่อปี จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคาดหวังและความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยว จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาระดับความคาดหวังและความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวในมิติที่แตกต่างกัน ได้แก่ อารมณ์เชิงบวก สัมพันธภาพที่ดี หลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และการเห็นคุณค่าในตนเอง ทั้งในด้านความคาดหวังและความพึงพอใจ โดยผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 : การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเกี่ยวกับระดับความคาดหวังและความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับ
ความคาดหวัง: อารมณ์เชิงบวก	4.15	0.70	มาก
ความคาดหวัง: สัมพันธภาพที่ดี	3.91	0.77	มาก
ความคาดหวัง: หลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ	4.39	0.62	มาก
ความคาดหวัง: การเห็นคุณค่าในตนเอง	4.09	0.74	มาก
ความพึงพอใจ: อารมณ์เชิงบวก	4.31	0.69	มาก
ความพึงพอใจ: สัมพันธภาพที่ดี	4.02	0.77	มาก
ความพึงพอใจ: หลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ	4.45	0.58	มาก
ความพึงพอใจ: การเห็นคุณค่าในตนเอง	4.17	0.72	มาก
รวมคะแนนความคาดหวัง	4.13	0.58	มาก
รวมคะแนนความพึงพอใจ	4.24	0.60	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังและความพึงพอใจด้านสุขภาพใจอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในมิติของ “หลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้งในด้านคาดหวัง (Mean = 4.39) และพึงพอใจ (Mean = 4.45) สะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมเชิงบวกต่อสุขภาวะทางจิตใจของนักท่องเที่ยว

2. การวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวตามลักษณะประชากรศาสตร์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยว จำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษา และความถี่ในการท่องเที่ยว โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบเปรียบเทียบรายคู่แบบ Least Significant Difference (LSD) หรือ Tukey HSD ในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความแตกต่างของระดับความพึงพอใจด้านสุขภาพใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. < .05) ได้แก่ เพศ รายได้ และระดับการศึกษา ขณะที่ อายุ อาชีพ และความถี่ในการท่องเที่ยว ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่ม LGBTQAI+ มีความพึงพอใจสูงกว่ากลุ่มเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Mean Diff. = 0.2396, $p = 0.0296$) สำหรับกลุ่มผู้มีรายได้สูงคือ มากกว่า 30,001 บาทขึ้นไป มีคะแนนพึงพอใจสูงกว่าทุกกลุ่ม โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้มีรายได้น้อยทั้งสามระดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ระดับการศึกษาพบความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและระดับปริญญาตรี (Mean Diff. = -0.1778, $p = 0.049$) จากการทดสอบเปรียบเทียบรายคู่ด้วย Tukey HSD

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์บางประการมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศ สถานะทางเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา ซึ่งควรได้รับความสนใจในการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังและความพึงพอใจด้านสุขภาพใจ โดยผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 : การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังและความพึงพอใจด้านสุขภาพใจ

ตัวแปร	Mean ($\bar{x}$)	SD	ค่าสหสัมพันธ์ (r)	ค่า Sig.	ระดับความสัมพันธ์
ExpectAllTotal กับ	4.13 /	0.58 /	0.814	< 0.001	สูง (High)
SatisAllTotal	4.24	0.60			

ผลการวิเคราะห์พบว่าความคาดหวังมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับความพึงพอใจด้านสุขภาพใจ โดยมีค่าสหสัมพันธ์ $r = 0.814$ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการที่นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความคาดหวังที่ดีในระดับสูงต่อกิจกรรมทางศิลปะซึ่งส่งผลต่อระดับความพึงพอใจด้านสุขภาพใจที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

4. การวิเคราะห์อิทธิพลของความคาดหวังต่อความพึงพอใจด้านสุขภาพใจ (Simple Linear Regression)

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression Analysis) เพื่อศึกษาว่าความคาดหวังต่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปะสามารถทำนายความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวได้หรือไม่ โดยผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3: ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่ายของความคาดหวังที่มีต่อความพึงพอใจด้านสุขภาพใจ

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ B	Standard Error (SE)	ค่า t	ค่า Sig.	R	R ²	Adjusted R ²	Constant
ExpectAllTotal	0.824	0.031	26.694	< 0.001	0.814	0.641	0.640	0.849

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ความคาดหวังต่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปะมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($B = 0.824$, $t = 26.694$, $p < 0.001$) ต่อความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยว โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจได้ถึงร้อยละ 64.1 ($R^2 = 0.641$) ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง

สรุปและอภิปรายผล

1. จากการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวเชิงศิลปะ ณ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 21–30 ปี อยู่ในช่วงวัยนักเรียน/นักศึกษา และมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อเดือน โดยมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวประมาณ 1–2 ครั้งต่อปีเป็นหลัก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีระดับความคาดหวังและความพึงพอใจด้านสุขภาพใจอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในมิติของ “หลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะสามารถเติมเต็มคุณค่าภายในจิตใจของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Stickley et al. (2018a) พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศิลปะช่วยในการส่งเสริมสุขภาวะทางอารมณ์และความผูกพันทางสังคม และสอดคล้องกับแนวคิดของ Richards (2018) ที่เสนอว่า การท่องเที่ยวเชิงศิลปะนั้น สามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการเชื่อมโยงกับตนเองได้

2. การวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับความพึงพอใจด้านสุขภาพใจตามลักษณะประชากรศาสตร์ พบว่า ปัจจัยด้านเพศ รายได้ และระดับการศึกษา มีผลต่อระดับความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ เช่น อายุ อาชีพ และความถี่ในการท่องเที่ยวไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่ม LGBTQAI+ และกลุ่มผู้มีรายได้สูงมีความพึงพอใจสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีความพึง

พอใจสูงกว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี สอดคล้องกับงานของ Pine & Gilmore (1999) ซึ่งระบุว่า ปัจจัยด้านภูมิหลังและสถานะทางเศรษฐกิจของผู้เข้าร่วมมีผลต่อการรับรู้คุณค่าของประสบการณ์การท่องเที่ยว

3. ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า ความคาดหวังต่อการท่องเที่ยวเชิงศิลปะมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับความพึงพอใจด้านสุขภาพใจ ($r = 0.814, p < 0.001$) สอดคล้องกับ Tung & Ritchie (2011) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การท่องเที่ยว ความคาดหวัง และผลกระทบทางอารมณ์ พบความเชื่อมโยงระหว่างความคาดหวังเชิงบวกกับความพึงพอใจที่เกิดขึ้น

4. ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติการถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย พบว่า ความคาดหวังสามารถทำนายระดับความพึงพอใจได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($B = 0.824, t = 26.694, p < 0.001$) ซึ่งแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจด้านสุขภาพใจได้ถึงร้อยละ 64.1 ($R^2 = 0.641$) โดยสนับสนุนผลการวิเคราะห์ของงานวิจัยในต่างประเทศที่ระบุว่า “ความคาดหวัง” เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดระดับความพึงพอใจในแง่มุมจิตใจของนักท่องเที่ยว (Oliver, 1997)

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงศิลปะมีศักยภาพและคุณค่าในการส่งเสริมสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวอย่างแท้จริง โดยเฉพาะเมื่อนักท่องเที่ยวมีความคาดหวังในเชิงบวก ซึ่งควรได้รับการนำมาพิจารณาในการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความหลากหลายของกลุ่มประชากรเป้าหมาย เพื่อยกระดับคุณภาพประสบการณ์การท่องเที่ยวและสุขภาวะทางใจของนักท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่า ความคาดหวังในเชิงบวกมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจด้านสุขภาพใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย การออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงศิลปะจึงควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบทางสุขภาพใจทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการเชิงจิตใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยได้อย่างแท้จริง ดังนี้

1. ด้านอารมณ์เชิงบวก ควรส่งเสริมกิจกรรมศิลปะที่มีเนื้อหาและบรรยากาศที่เอื้อต่อการกระตุ้นอารมณ์เชิงบวก เช่น ความสุข ความสงบ หรือแรงบันดาลใจ
2. ด้านสัมพันธภาพที่ดี ควรจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าร่วม เช่น กิจกรรมแบบมีส่วนร่วมหรือนิทรรศการเชิงปฏิบัติการ เพื่อส่งเสริมความรู้สึกร่วมกันและการอยู่ร่วมกันในสังคม
3. ด้านหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ควรสนับสนุนกิจกรรมศิลปะที่มีเนื้อหาเชิงปรัชญา คุณค่าทางวัฒนธรรม หรือศิลปะสะท้อนชีวิต เพื่อเป็นพื้นที่ทางจิตวิญญาณและพลังใจ
4. ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ควรส่งเสริมพื้นที่สร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แสดงออก สะท้อนตัวตน หรือมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นใจในตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเปรียบเทียบผลลัพธ์จากแหล่งท่องเที่ยวศิลปะในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อศึกษาบริบททางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อสุขภาพใจ
2. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้ศิลปะกับการส่งเสริมสุขภาพใจในกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีภาวะเครียด

เอกสารอ้างอิง

- ประชาชาติธุรกิจ. (2566). WHO เผย คนไทยป่วยจิตเวชพุ่ง 2.9 ล้านคน คาดจริงอาจเกิน 10 ล้าน. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/general/news-1523361>
- ธีระภัทรา เอกผายยสวัสดิ์, วสุธิดา โยงรัมย์, และอัจฉราภรณ์ อินทรประวัติ. (2566). การส่งเสริมสุขภาพใจของนักท่องเที่ยว
เชิงสร้างสรรค์ในยุคหลังโควิด-19: ศึกษากรณีจังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 12
(1), 78–92.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/general/news-1523361>
- สิทธิ์ อธิสรณ์. (2550). เทคนิคการเขียนรายงานวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ส่วนวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว. (2567). รายงานสถิติผู้เข้าชมกิจกรรม หอศิลป์วัฒนธรรมแห่ง
กรุงเทพมหานคร ปีงบประมาณ 2567. สำนักวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร.
- Oliver, R. L. (1997). *Satisfaction: A Behavioral Perspective on the Consumer*. New York: McGraw-Hill.
- Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1999). *The Experience Economy: Work Is Theater & Every Business a Stage*. Boston: Harvard Business Review Press.
- Richards, G. (2018). *Cultural tourism: A review of recent research and trends*. Journal of Hospitality and Tourism Management, 36, 12–21.
- Stickley, T., Eades, M., Jones, K., Holt, K., & Smith, A. (2018a). *The role of arts participation in recovery from serious mental illness: A qualitative meta-synthesis*. Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing, 25 (4), 245–256.
- Stickley, T., Parr, H., Atkinson, S., Daykin, N., Clift, S., De Nora, T., & Camic, P. M. (2018b). *Arts, health and wellbeing: Reflections on a national seminar series and building a UK research network*. Arts & Health, 10 (3), 246–261.
- Tung, V. W. S., & Ritchie, J. R. B. (2011). *Exploring the essence of memorable tourism experiences*. Annals of Tourism Research, 38 (4), 1367–1386.
- United Nations World Tourism Organization [UNWTO]. (2022). *Tourism and the creative economy: Trends and challenges*. UNWTO Publications.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis (3rd ed.)*. New York, NY: Harper and Row.